

לתגובות הערות: שגיא 054-888199

זמני ת"א:

פְּנִימַת הַשָּׁבֶת: 19:11

יְצִיאַת הַשָּׁבֶת: 20:13

ר"ת: 20:45

לקבלת העלון במייל-

שלחו הודעה ל:

sagif_@walla.co.il

בס"ד עלון מס' 401 17.5.2019 - יב' אייר תשע"ט

וְהוּא הוֹשִׁיעַ לְהוֹיָא צְדִיקִים וְבוֹא בּוֹ

פְּרִשְׁת - בְּהַר

הרב ישעיה וינד שליט"א (מתוך הידברות)

ישנה שאיפה אחת משותפת לרוב האנשים החיים בעולם. אם נעצור לרגע אדם במנהטן שבאמריקה ונשאל אותו: מה החלום שלך אותו היית רוצה להגשים? במקביל נעצור אדם בפריז שבצרפת ונשאל אותה שאלה, כך גם אדם אי שם במדינות הנחשלות, ברוב המקרים התשובה תהיה שווה: "אני חולם להיות עשיר", או לפחות: "שלא יהיו לי דאגות כספיות". שאיפה זו טבועה בדמו של כל אחד מסיבה פשוטה" רוב האנשים רואים בכסף את המשענת הבטוחה ביותר בחיים. רואים בו את הדבר שנותן לאדם חוסן, לא רק כלכלי - גם חוסן נפשי, משפחתי, רפואי, וכדו'. כי הרי עם כסף אפשר (כביכול) לקנות הכל... הוא נותן, לכאורה, בטחון ורוגע בכל תחומי החיים. האומנם?

בפרשת השבוע אנו לומדים את פרשת ריבית. התורה אוסרת על אדם להלוות כסף בכדי לקבל חזרה את סכום ההלוואה פלוס סכום נוסף כריבית. וזה לשון המקרא: "אל תיקח מאתו נשך ותרבית... אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים".

הספר "פנים יפות" מסביר בטוב טעם את הסיבה שהתורה אוסרת קבלת ריבית. מאז חטא אדם הראשון, נגזר על האדם לעבוד לפרנסתו, "בזיעת אפיד תאכל לחם". אמנם גזירה קשה, אך לאמיתו של דבר טובה גדולה טמונה בגזירה זו. כאשר אדם צריך לדאוג מדי יום על לחם ומחיה, יש לו תזכורת קבועה לבקש ולייחל לבורא עולם שישלח לו את פרנסתו. גם כאשר אדם התעשר, הוא יודע שעדיין הוא צריך לרחמים מרובים בכדי שלא להפסיד, ולהיפך, "מרבה נכסים מרבה דאגה". כך נשאר האדם מחובר כל הזמן לבורא עולם.

לעומת זאת הנחש קיבל קללה אחרת, "ועפר תאכל כל ימי חיידך". מה טמון בקללה זו (שאוּלֵי נראית בכלל ברכה, שאינו זקוק לחפש כלל אוכל, שעפר מצוי לו בכל מקום)? כעונש לחטא אומר הקב"ה לנחש: קח, תאכל ותשבע מכל פיסת אדמה ועפר ואל תטריד אותי, אל תתפלל אלי. בקיצור, לא רוצה שום קשר איתך.

בכל תחום שאדם עובד ומתפרנס בו, עדיין הוא צריך לצפות לרחמי שמים שמעשה ידיו יצליחו, וברכה והצלחה יהיו מנת חלקו. אבל אדם הלוקח את כספו ומלווה אותו בריבית, אינו צריך לעבוד ולטרוח כלל. הוא יושב בניחותא בביתו רגל על רגל, שולף את הכסף מהכספת, מוחתים את הלווה על שטר, עליו חותמים עדים וגם ערבים, והכסף שלו מביא עוד כסף.

אדם כזה, עם הזמן, מפתח תלות ובטחון בכספו וברכשו. הוא לא צריך להזיע, הכל בא לו בקלות, עד שהכסף הופך אצלו לאליל כל יכול. במצב כזה, אדם עלול מהר מאד לשכוח שיש בורא לעולם אשר מנהיג ומכוון, זן ומפרנס את הכל.

זה בדיוק ההבדל בין ארץ ישראל לארץ מצרים, ששם היינו בגלות. במצרים היה נהר הנילוס, ממנו היו שואבים את כמות המים שהם צריכים. בתקופות הקדומות הזרימה הייתה תמיד מספקת, והיו מים בשפע לכולם בלי שום בעיות. השיפוע המצוי בין הנהר לאדמות לכל אורכו של הנהר הוא תופעה ייחודית אשר נתנה לחקלאים את האפשרות להשקיית שדותיהם. המצרים לא היו צריכים להתפלל ולצפות לטיפת גשם שתרווה את האדמה, הם תלו את ביטחונם הכלכלי, ובעצם את כל חייהם, בנהר הנילוס. מסיבה זו הפך הנילוס לאליל המרכזי של המצרים, אליו היו מתפללים ועבדו לו עבודה זרה.

אבל על ארץ ישראל כתוב בתורה "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה". התושבים והחקלאים כל הזמן נושאים עיניים לשמיים ומתפללים לבורא עולם על כל טיפת מים. זה קשה יותר, אבל מצד שני מחבר מאד לקב"ה, ולא נותן לחיות באשליות ולבטוח במישהו אחר. לכן כשהתורה אוסרת עלינו לקחת ריבית, הפרשה מסתיימת בפסוק "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, לתת לכם את ארץ כנען, להיות לכם לאלוקים". לפי מה שהסברנו מובנת ההשוואה בין דיני ריבית ליציאת מצרים והכניסה לארץ ישראל. בשניהם המטרה היא "להיות לכם לאלוקים", שנישאר מחוברים אליו ולא נשכח אותו.

אֶת שְׁבִתֵי תְשֻׁמְרוּ (כו,ב)

הגאון הרב אליעזר טורק שליט"א (מתוך 'דרשו'), מביא סיפור מרטיט ונפלא ביותר, ששמע מהרה"ג מנחם עזרא אברמסקי זצ"ל, בנו של מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל ה'חזון יחזקאל': לדבריו, כבר מילדותו היה רגיל לראות את אמו הרבנית ע"ה, נוהגת להכין את כל צרכי השבת כבר ביום חמישי. תמיד כאשר היו נכנסים הביתה בליל שישי, חשו היטב באווירת השבת הממשמשת ובאה. המפה הצחורה כבר היתה פרוסה מבעוד מועד על השולחן, כלי השבת היו מוצבים ומסודרים על מקומם, ריח התבשילים נדף מהסירים העומדים על הגז במטבח, הכל עמד מוכן ומזומן לכבוד השבת.

הוא עצמו באופן אישי, מעולם לא ראה בכך הנהגה יוצאת דופן, שכן הורגל כך מעודו, אך כאשר התארס, וכלתו באה לראשונה ביום חמישי בלילה לבית הוריו, וראתה כי הכל כבר מוכן לקראת שבת – השתוממה, וציינה לשבח בפני חתנה את המנהג המופלא הזה. החתן שתף את אמו בדברי הכלה. הרבנית אברמסקי ע"ה בקשה מהם שישבו, והיא תספר להם מה עומד מאחורי הנהגה הזו, שהיא מקפידה עליה כה באדיקות. "סבי הגאון הרידב"ז זצ"ל, שמש כרבה של צפת. בהיותו צעיר חלה אנושות, ומצבו הלך והחמיר מיום ליום, עד שבאחד הימים אבד את הכרתו. הרופאים הודיעו כי מצבו קשה, ונותרו לו שעות בודדות בלבד לחיות. בני המשפחה והמקורבים נאספו סביב מיטתו, קראו פסוקי יחוד, כשבסתר לבם קוו שהנורא מכל לא יקרה...

"לפתע, לתדהמת בני המשפחה, התעורר הרידב"ז מעלפוננו, פתח את עיניו וסובב את ראשו לכיוון העומדים בסמוך אליו. היה נראה כי הוא שרוי בחרדת קודש ובהשראה מיוחדת. לאחר שנח מעט והתאושש, החל לספר את אשר ארע עמו בשעה ששכב ללא הכרה: "בחלומי ראה את עצמו עומד בפני בית דין של מעלה, שם החלו לדון לגביו, אם להשאירו בחיים אם לאו. פתאום הוא שומע את הכרוז יוצא למעלה ומכריז את גזר דינו: 'הגיע זמנו של יעקב דוד בן זאב להפטר מן העולם'. אך לפני כן נמנו וגמרו לקרוא לבעל הדין עצמו, כדי להשמיע את טענותיו, שמא יש לו יכולת ללמד זכות על עצמו להשאירו בחיים.

"פתח הרידב"ז וטען, כי מכח היותו רב העיר צפת עליו להשאר בחיים, כיון שכל יסודות ההלכה והקדושה של העיר תלויים על צווארו; מקוואות, עירובין, שמירת שבת וכדומה, ובאם יסתלק, תשאר העיר בלי מגן ושומר ראוי על צרכי הדת שלה. בית הדין דנו בתוכן טענתו, והכריעו שטענה זו אינה מספקת דיה, משום שגם רב אחר שימונה במקומו, יוכל לפעול כמותו באותה מתכונת, ואין חובה משום כך להשאיר דווקא אותו בחיים.

"שוב שאלוהו בבית דין של מעלה, אם יש לו זכות נוספת ללמד על עצמו? והשיב הרידב"ז שהוא עוסק כעת באמצע חיבורו 'נמוקי הרידב"ז' על הירושלמי, ובאם יסתלק מן העולם בטרם עת, לא ישלם החבור. שוב דנו בבית דין על טענתו, והכריעו שגם טענה זו אינה מספקת להשאירו בחיים, כיון שיכולים גם תלמידי חכמים אחרים להשלים את החבור.

"בשלב זה הודיעוהו, כי ניתנת לו כעת אפשרות אחרונה ללמד זכות על עצמו. לאחר שהרהר הרידב"ז ממושכות, אמר בבטחה: "הבה תחפשו בכל העולם, אם ישנו בית שמכבדים בו את השבת כמו בבית! והראיה לדברי היא, עצם העובדה שכבר ביום חמישי כל צרכי השבת ערוכים ומסודרים בביתי לכבוד שבת!"...

"שוב ישבו ודנו חברי בית הדין בטענתו בכובד ראש, ואכן הסכימו עם הטענה, כי אכן אין בית שמכבדים בו את השבת כמו בביתו של הרידב"ז, ומחמת טענה זו זכה בבית הדין ופסקו דינו לחיים". 'בשלב זה', אמר הרידב"ז לבני משפחתו, 'הקצתי מחלומי'. וכאן פנה הרידב"ז לילדיו בבקשה: 'הנה שומעים אתם כמה חשיבות מייחסים להנהגה זו בשמיים, על כן מבקש אני מכם ומכל צאצאי, להשתדל לקבל על עצמכם גם כן, להקדים ולהתכונן לשבת כמה שיותר מוקדם, שהוא בכלל כבוד שבת'. "כנכדתו של הרידב"ז", סימה הרבנית אברמסקי את דבריה, "משתדלת אני להקפיד בכל עוז לקיים את בקשתו". מפליא! ('אוצרותיהם אמלא')

וכי ימוֹד אַחִיד עֵמֶךָ (כה,לט)

במדרש רבה (ל"ד) נאמר: "ד"א וכי ימוֹד אַחִיד עֵמֶךָ הדא הוא דכתיב: (משלי י"ט) 'מלוה ה' חונן דל'. המגיד מדובנא בספרו 'אהל יעקב' המובא ב'לקח טוב', ביאר את דברי המדרש הללו על פי משל לעשיר גדול, שהיו לו שני בנים שגרו במדינת הים. האחד עשיר והשני עני. לאחר שנים רבות שלא ראו האחים האלה את אביהם, הגיעה יום אחד איגרת מהאב הגביר, בה הוא מבשר לאח העשיר כי אחיו הקטן הנמצא עמו בבית, עומד להינשא בזמן הקרוב, ובזה הוא מזמין את שני האחים הגרים רחוק, לבוא ולהשתתף בשמחת הכלולות. ציוה האב על האח העשיר, להביא עמו את האח העני, וביקש ממנו לבל יחסוך בהוצאות החתונה שתהיינה לו ולאחיו בזה, כי כל ההוצאות אשר יעשה בעבור כבוד אביו, ישלם לו האב ממיטב כספו. כאשר קיבל העשיר את האיגרת הזו, הלך לחנויות שונות, רכש בגדים מפוארים בכסף רב והתכונן לנסיעה. לפני צאתו לדרך, נזכר שעליו להביא עמו את אחיו העני. מיד שלח אליו שליחים שיביאו אותו אליו, כדי לצאת לנסיעה. העני, שכלל לא ידע במה מדובר, הגיע לאחיו. בפזיזות הודיע לו אחיו שיעלה למרכבה, היות ונוסעים לחתונת אחיהם הקטן. תוך כדי מיעוט דברים, פקד עליו אחיו העשיר לעלות למרכבה ונסעו.

בהתקרב המרכבה אל מחוז חפצם, נשמע הקול בבית אביהם: "שני האחים ובני משפחותיהם הגיעו". כיון שכך, יצאו המחותרנים בלוויית עם רב, ובעלי הנגינה החלו לנגן כדי לקבל את פני הבאים. ראשון ירד העשיר מלובש בבגדי הוד והדר, והמחותנים שאלו מי האיש הלזה. ויאמרו להם: 'הלא הוא בן הגביר'. אחר כך יצא אחיו, קרוע בגדים, ערום ויחף, וישאלו גם עליו. ויאמרו להם: 'גם הלז הינו בן הגביר, ומקום מגוריו בעיר מגורי אחיו'.

הדבר נראה להם מוזר, אך הם שתקו ולא אמרו דבר. ימי החתונה חלפו ועברו. אחרי שלושה שבועות אמר העשיר אל אביו הגביר, כי לא יוכל עוד לשהות כאן, שכן עליו לחזור לעסקיו. אמר לו האב: "סע לשלום אין איש מעכב אותך להישאר". לשמע הדברים האלה נדהם העשיר, כי ראה שאין אביו חושב לשלם לו את אשר הבטיח. בלית-ברירה פתח פיו ואמר לאביו: "הנה החשבון של ההוצאות הגדולות שהיו לי, כך וכך עולה סך הבגדים שלי, וכך וכך הבגדים שעשיתי לאשתי ולבני, ועוד סכום על הוצאות הדרך".

אמר לו אביו: "אינני חייב לשלם לך מאומה". נזעק הבן ואמר: "הרי אתה הבטחת לי, אשר כל הוצאה שאעשה תהיה על חשבונך!". ענה לו האב: "קרא נא את הדברים בפיך". כאשר כלה לקרוא, אמר לו אביו: "הלא בעצמך קראת, שיכל ההוצאות אשר תעשה לכבודי אשלם לך". אם באמת עשית לכבודי, אשאלך איך לא חסת על כבודי, ולא זכרת את אחיך העני להלבישו כראוי? אחרי שהבאת אותו לכאן ערום ויחף, לבוש קרעים ובלויי סחבות, מבלי להתחשב בעגמת נפש שתהיה לי מזה, אין לך ראייה גדולה מזו, כי רק למענד עשית את כל ההוצאות הגדולות! ומה לך, א"כ, כי תדרוש ממני את ההוצאות?".

הנמשל הוא, שהקדוש ברוך הוא כתב איגרת אל האדם, ובה כתוב שכל ההוצאות שיעשה למען כבודו ית' בעונג השבת ויו"ט, הכל ישלם לו. כדאיתא במסכת ביצה (טו, ויקרא רבה ל): "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, חוץ ממה שמוציא בשבתות וימים טובים". ואם כן, חובה על האדם להשתדל, שיהיה לכבוד ולתפארת בעיני אביו שבשמים. ואיככה יכנס הוא אל השבת מקושט ומהודר, ויאכל מעדנים, ואחיו העני ישב כמתאבל ויאכל זרעונים? אם אמנם יעשה כן ויתעלם מן העני, יתברר כי כל מה שהוציא בפיזור על התענוגים, לא להתענג על ה', אלא לענג את עצמו.

אז יאמר לו הקדוש ברוך הוא: מה לך לדרוש ממני דבר עבור ההוצאות שעשית? וזוהי משמעות "מלווה ה' חונן דל" – מי הוא המלווה לה' – זה שחונן לדל. לאדם זה מובטח המשך הפסוק: "וגמולו ישלם לו". כלומר, גם מחיר ההוצאה שהוציא על עצמו, גם כן ישלם לו.

זכות דברי התורה בעלון יעמדו:

בע"ה זיווג הגון: עוז בן מרים, לירון בן פנינה, אפרת בת מול, נועה בת יעל, קרן בת רחל, עדן בת גילה.

לזרע בר קיימא: רווית רבקה בת אורלי, מוריה בת אורנה, מורן בת רותי. לפרנסה טובה: שגי'א בן מרים, מורן בת רותי, לירון בן פנינה.

לרפואה שלמה: ציפורה בת מורוור, ציפורה בת מרים, אורלי בת מלכה, אייל בן שרה, שי בן רחל, יחזקאל בן אידה, רבקה בת מסעודה, אלכס בן רימה, יצחק יעקב בן יפה, אילן בן מסעודה, יוסי בן ציפורה, יוסף בן ציפורה, עזיזה בת שוליקה, שולה בת עזיזה.

לעילוי נשמת: אביגיל בת מרים ז"ל, אהרון רפאל בן רבקה ז"ל, בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורוור ז"ל, מיכאל בן מורוור ז"ל, רחמים בן מורוור ז"ל, יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, ישראל בן חנה ז"ל, דבורה בת מרים ז"ל. ארז בן חיה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, חנה בת שמחה ז"ל, דוד אמנו בן מוזלה ז"ל, משה בן שושנה ז"ל, שרה רוסיקו מנשרוב בת תמרה ז"ל, זקלין לוי בת מסעודה ז"ל, יוסף בעדאש בן נוארה ז"ל, ירושה בת רות ז"ל, זרה ואסתר ושמחה ומכלוף בר חנינה למשפחת בן שבת ז"ל, אברהם בן חנה וזבולון הכהן ז"ל, אסתר בת מרים ז"ל, רות בת יוכבד ז"ל.